

PRESUDA SUDA

11. ožujka 1997.(*)

„Zaštita prava radnika u slučaju prijenosa poduzeća”

U predmetu C-13/95,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku koji je Sudu, na temelju članka 177. Ugovora o EZ-u, uputio Arbeitsgericht Bonn (Radni sud u Bonnu) u postupku koji se pred tim sudom vodi između

Ayse Süzen

i

Zehnacker Gebäudereinigung GmbH Krankenhausservice,

Lefarth GmbH, stranka pozvana na intervenciju,

o tumačenju Direktive Vijeća 77/187/EEZ od 14. veljače 1977. o usklađivanju zakonodavstava država članica koja se odnose na zaštitu prava radnika u slučaju prijenosa poduzeća, pogona ili dijelova pogona (SL L 61, str. 26.),

SUD,

u sastavu: G. C. Rodríguez Iglesias, predsjednik, J. C. Moitinho de Almeida, J. L. Murray i L. Sevón, predsjednici vijeća, P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, D. A. O. Edward, J.-P. Puissechet (izvjestitelj), G. Hirsch, P. Jann i H. Ragnemalm, suci,

nezavisni odvjetnik: A. La Pergola,

tajnik: D. Louterman-Hubeau, glavna administratorica,

uzimajući u obzir pisana očitovanja koja su podnijeli:

- za Zehnacker Gebäudereinigung GmbH Krankenhausservice, Christof Bröbke, *Rechtsanwalt* iz Villingena,
- za njemačku vladu, Ernst Röder, *Ministerialrat* u saveznom ministarstvu gospodarstva, i Gereon Thiele, *Assessor* u istom ministarstvu, u svojstvu agenata,
- za belgijsku vladu, Jan Devadder, upravni direktor pravne službe pri Ministarstvu vanjskih poslova, u svojstvu agenta,
- za francusku vladu, Edwige Belliard, pomoćnica direktora Uprave za pravne poslove pri Ministarstvu vanjskih poslova, i Anne de Bourgoing, otpravnica poslova u istoj upravi, u svojstvu agenata,

- za vladu Ujedinjene Kraljevine, John E. Collins, *Assistant Treasury Solicitor*, u svojstvu agenta, i Derrick Wyatt, QC,
- za Komisiju Europskih zajednica, Christopher Docksey, član pravne službe, i Horstpeter Kreppel, državni službenik upućen u tu službu, u svojstvu agenata,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu,

saslušavši usmena očitovanja A. Süzen, koju zastupa Christoph Krämer, *Rechtsanwalt* iz Bonna; Zehnacker Gebäudereinigung GmbH Krankenhausservice, koji zastupa Christof Bröbke; Lefarth GmbH, koji zastupa Nikolaus Christ, *Rechtsanwalt* iz Rösratha; njemačke vlade, koju zastupa Ernst Röder; francuske vlade, koju zastupa Anne de Bourgoing; vlade Ujedinjene Kraljevine, koju zastupa Derrick Wyatt te Komisije Europskih zajednica, koju zastupa Klaus-Dieter Borchardt, član pravne službe, u svojstvu agenta, na raspravi održanoj 18. lipnja 1996.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 15. listopada 1996.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Rješenjem od 30. studenoga 1994., koje je Sud zaprimio 18. siječnja 1995., Arbeitsgericht Bonn (Radni sud u Bonnu) uputio je Sudu, na temelju članka 177. Ugovora o EZ-u, dva prethodna pitanja o tumačenju Direktive Vijeća 77/187/EEZ od 14. veljače 1977. o usklađivanju zakonodavstava država članica koja se odnose na zaštitu prava radnika u slučaju prijenosa poduzeća, pogona ili dijelova pogona (SL L 61, str. 26., u daljnjem tekstu: direktiva).
- 2 Pitanja su postavljena u okviru spora između A. Süzen i društva Zehnacker Gebäudereinigung GmbH Krankenhausservice (u daljnjem tekstu: Zehnacker).
- 3 A. Süzen bila je zaposlena u Zehnackeru, koji joj je dodijelio poslove čišćenja na lokacijama u Aloisiuskollegu, srednjoškolskoj ustanovi smještenoj u Bonn-Bad-Godesbergu, u Njemačkoj, na temelju ugovora o čišćenju zaključenog između te škole i Zehnackera. Zehnacker je otpustio A. Süzen, zajedno sa sedam ostalih zaposlenika koji su poput nje radili kao čistači u školi, zato što je Aloisiuskolleg raskinuo ugovor koji ga je vezivao sa Zehnackerom, s učinkom od 30. lipnja 1994.
- 4 Aloisiuskolleg je zatim ugovornim putem, počevši od 1. kolovoza 1994., povjerio čišćenje svojih lokacija društvu Lefarth, intervenijentu u glavnom postupku. U zahtjevu za prethodnu odluku ne navodi se je li Lefarth ponudio ponovno zapošljavanje radnika koje je Zehnacker otpustio.

- 5 A. Süzen pokrenula je postupak pred Arbeitsgericht Bonn (Radni sud u Bonnu) radi utvrđivanja da njezin otkaz koji joj je uručio Zehnacker nije okončao njezin radni odnos s potonjim.
- 6 Smatrajući da rješenje spora ovisi o tumačenju direktive, taj je sud odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. S obzirom na presude Suda od 14. travnja 1994. u predmetu Christel Schmidt (C-392/92, Zb., str. I-1311.) i od 19. svibnja 1992. u predmetu Dr. Sophie Redmond Stichting (C-29/91, Zb., str. I-3189.), primjenjuje li se Direktiva 77/187/EEZ također ako je poduzeće raskinulo ugovor zaključen s trećim poduzećem da bi ga zatim prenijelo na drugo treće poduzeće?
2. Postoji li ugovorni prijenos u smislu direktive u slučaju kao što je onaj opisan u prvom pitanju čak i ako nije došlo do nikakvog prijenosa materijalne ili nematerijalne imovine društva?”
- 7 U skladu s njezinim člankom 1. stavkom 1., „... ova se direktiva primjenjuje na prijenos poduzeća, pogona ili dijela pogona na drugog poslodavca, koji je posljedica ugovornog prijenosa, pripajanja ili spajanja.”
- 8 U gore navedenoj presudi Schmidt Sud je utvrdio da se ta odredba mora tumačiti na način da u njezino područje primjene ulazi situacija, kao što je ona navedena u zahtjevu za prethodnu odluku, u kojoj poduzetnik ugovornim putem povjerava drugom poduzetniku odgovornost za provedbu poslova čišćenja koje je ranije obavljao izravno, iako je prije prijenosa te poslove obavljala samo jedna zaposlenica. Prije toga, u gore navedenoj presudi Redmond Stichting, Sud je posebno smatrao da se pojam „ugovorni prijenos” primjenjuje na situaciju kada javno tijelo odluči prekinuti plaćanje subvencija pravnoj osobi, što rezultira potpunim i konačnim prekidom njezinih djelatnosti, i prenese ih na drugu pravnu osobu sa sličnim ciljem.
- 9 Svojim dvama pitanjima, koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev pita primjenjuje li se direktiva također na situaciju kada naručitelj koji je povjerio čišćenje svojih prostora prvom poduzetniku raskine ugovor koji ga je s njime vezivao te, s ciljem obavljanja sličnih poslova, zaključi novi ugovor s drugim poduzetnikom bez ikakvog popratnog prijenosa materijalne ili nematerijalne imovine društva s jednog poduzetnika na drugog.
- 10 Cilj direktive je osiguranje kontinuiteta postojećih radnih odnosa u okviru jednog gospodarskog subjekta, neovisno o promjeni vlasnika. Odlučujući kriterij za utvrđivanje postoji li prijenos u smislu te direktive jest saznati zadržava li dotični subjekt svoj identitet, na što među ostalim ukazuje činjenica da se njegovo poslovanje zaista nastavlja ili ponovno pokreće (presuda od 18. ožujka 1986., Spijkers, 24/85, Zb., str. 1119., t. 11. i 12. i, kao najnovija sudska praksa, presuda od 7. ožujka 1996., Merckx i Neuhuys, C-171/94 i C-172/94, Zb., str. I-1253., t. 16.; vidjeti isto tako savjetodavno mišljenje Suda Europskog udruženja slobodne trgovine od 19. prosinca 1996., E-2/96, Ulstein i Røiseng, objavljeno u EFTA Ct. Rep. 65, t. 27.).
- 11 Iako nepostojanje ugovornog odnosa između prenositelja i preuzimatelja ili, kao u ovom slučaju, između dvaju poduzetnika kojima su uzastopno povjereni poslovi čišćenja

školske ustanove, može ukazivati na nedostatak prijenosa u smislu direktive, ono nije od odlučujuće važnosti u tom pogledu.

- 12 Naime, kako je posljednje utvrđeno u presudi Merckx i Neuhuys, točki 28., direktiva se primjenjuje u svim slučajevima promjena, u okviru ugovornih odnosa, fizičkih ili pravnih osoba odgovornih za rad poduzeća, koje ugovaraju obveze poslodavca u odnosu na zaposlenike poduzeća. Dakle, kako bi se direktiva primjenjivala, nisu potrebni izravni ugovorni odnosi između prenositelja i preuzimatelja, već se prijenos također može provesti u dvije faze posredstvom treće strane kao što je vlasnik ili osoba koja ulaže kapital.
- 13 Kako bi se direktiva mogla primijeniti, prijenos se ipak mora odnositi na stabilni gospodarski subjekt čija djelatnost nije ograničena na obavljanje određenih poslova (presuda od 19. rujna 1995., Rygaard, C-48/94, Zb., str. I-2745., t. 20.). Stoga se pojam subjekta odnosi na organiziranu skupinu osoba i imovine koje omogućavaju provedbu gospodarske djelatnosti koja slijedi određeni cilj.
- 14 Kako bi se utvrdilo jesu li uvjeti prijenosa nekog subjekta ispunjeni, valja uzeti u obzir sve činjenične okolnosti koje karakteriziraju provedbu tog postupka, uključujući među ostalim vrstu poduzeća ili pogona o kojem je riječ, podatak je li materijalna imovina poput zgrada i pokretne imovine prenesena ili nije, vrijednost nematerijalne imovine u trenutku prijenosa, podatak je li novi poslodavac preuzeo većinu njegovih zaposlenika ili nije, jesu li preneseni njegovi klijenti ili nisu, kao i stupanj sličnosti djelatnosti obavljanih prije i nakon prijenosa, te trajanje eventualne obustave tih djelatnosti. Međutim, ti elementi predstavljaju tek pojedinačne faktore ukupne procjene koju treba provesti te se ne mogu razmatrati zasebno (vidjeti osobito presude Spijkers i Redmond Stichting, t. 13. odnosno 24.).
- 15 Kako je istaknula većina intervenijenata u postupku, sama činjenica da je usluga koju pružaju stari i novi izvršitelj slična ne navodi na zaključak da je gospodarski subjekt prenesen. Naime, subjekt se ne može svesti na djelatnost koja mu je povjerena. Njegov identitet proizlazi i iz drugih elementa kao što su radna snaga, rukovodeće osoblje, organizacija posla, metode rada ili, prema potrebi, operativni resursi kojima raspolaže.
- 16 Gubitak ugovora o pružanju usluga koji je dodijeljen konkurentu ne može stoga, sam po sebi, ukazivati na postojanje prijenosa u smislu direktive. U takvoj situaciji, ako poduzeće za pružanje usluga kojem je prethodno dodijeljen ugovor izgubi klijenta, ono ne prestaje time u potpunosti postojati, te se pogon ili dio pogona koji mu pripada ne može smatrati prenesenim na novog subjekta kojem je dodijeljen ugovor.
- 17 Valja isto tako istaknuti da, iako je prijenos imovine jedan od kriterija koje nacionalni sud treba uzeti u obzir prilikom odlučivanja je li poduzeće zaista preneseno, nepostojanje takve imovine ne isključuje nužno postojanje takvog prijenosa (vidjeti presude Schmidt, t. 16., i Merckx i Neuhuys, t. 21.).
- 18 Naime, kako je istaknuto u točki 14. ove presude, nacionalni sud mora prilikom procjene činjeničnih okolnosti koje karakteriziraju dotičnu transakciju osobito uzeti u obzir vrstu dotičnog poduzeća ili pogona. Iz toga proizlazi da se važnost koja se pripisuje svakom kriteriju kod određivanja je li došlo do prijenosa u smislu direktive nužno razlikuje prema djelatnosti koja se obavlja, odnosno metodama proizvodnje ili rada koje se koriste u

dotičnom poduzeću, pogonu ili dijelu pogona. Ako konkretno jedan gospodarski subjekt može, u određenim sektorima, funkcionirati bez značajnije materijalne ili nematerijalne imovine, zadržavanje identiteta takvog subjekta nakon postupka koji je na njega utjecao ne može, hipotetski, ovisiti o prijenosu takve imovine.

- 19 Vlada Ujedinjene Kraljevine i Komisija istaknule su da je u određenim okolnostima, kako bi subjekt kojem je prethodno dodijeljen ugovor o pružanju usluga bio predmetom prijenosa u smislu direktive, možda dovoljno da novi subjekt kojemu je dodijeljen ugovor dobrovoljno preuzme većinu zaposlenika koje je njegov prethodnik zaposlio baš za izvršenje svojeg ugovora.
- 20 U tom pogledu valja podsjetiti da činjenične okolnosti, koje treba uzeti u obzir kako bi se moglo utvrditi jesu li uvjeti prijenosa zadovoljeni, osim stupnja sličnosti djelatnosti koja se obavljala prije i nakon prijenosa i vrste dotičnog poduzeća ili pogona, posebno uključuju i pitanje je li novi poslodavac preuzeo većinu zaposlenika (gore navedena presuda Spijkers, t. 13.).
- 21 Budući da u određenim sektorima u kojima se djelatnost u bitnome temelji na radnoj snazi skupina radnika koja trajno obavlja zajedničku djelatnost može činiti gospodarski subjekt, treba priznati da takav subjekt može zadržati svoj identitet nakon prijenosa ako novi poslodavac, uz to što nastavlja s tom djelatnošću, također preuzima i većinu radnika, u smislu njihovog broja i vještina, koje je njegov prethodnik zaposlio baš za taj zadatak. U tom slučaju, kako je navedeno u gore navedenoj presudi Rygaard, točki 21., novi poslodavac preuzima ukupnu imovinu koja mu omogućuje da redovito obavlja djelatnosti ili određene djelatnosti poduzeća prenositelja.
- 22 Na sudu koji je uputio zahtjev je da u svjetlu svih prethodno navedenih elemenata tumačenja utvrdi je li u ovom slučaju došlo do prijenosa.
- 23 Stoga na pitanja suda koji je uputio zahtjev valja odgovoriti da članak 1. stavak 1. direktive treba tumačiti na način da se direktiva ne primjenjuje na situaciju kada naručitelj, koji je povjerio čišćenje svojih prostora prvom poduzetniku, raskine ugovor koji ga je s njime vezivao te, s ciljem obavljanja sličnih poslova, zaključi novi ugovor s drugim poduzetnikom, ako nema nikakvog popratnog prijenosa materijalne ili nematerijalne imovine društva s jednog poduzetnika na drugi ili preuzimanja od strane novog poduzetnika većine radnika, u smislu njihovog broja i vještina, koje je njegov prethodnik zaposlio za izvršenje ugovora.

Troškovi

- 24 Troškovi njemačke, belgijske i francuske vlade te vlade Ujedinjene Kraljevine kao i Komisije Europskih zajednica, koje su podnijele očitovanja Sudu, ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD,

odlučujući o pitanjima koja mu je uputio Arbeitsgericht Bonn (Radni sud u Bonnu), rješenjem od 30. studenoga 1994., odlučuje:

Članak 1. stavak 1. Direktive Vijeća 77/187/EEZ od 14. veljače 1977. o usklađivanju zakonodavstava država članica koja se odnose na zaštitu prava radnika u slučaju prijenosa poduzeća, pogona ili dijelova pogona treba tumačiti na način da se direktiva ne primjenjuje na situaciju kada naručitelj, koji je povjerio čišćenje svojih prostora prvom poduzetniku, raskine ugovor koji ga je s njime vezivao te, s ciljem obavljanja sličnih poslova, zaključi novi ugovor s drugim poduzetnikom, ako nema nikakvog popratnog prijenosa materijalne ili nematerijalne imovine društva s jednog poduzetnika na drugi ili preuzimanja od strane novog poduzetnika većine radnika, u smislu njihovog broja i vještina, koje je njegov prethodnik zaposlio za izvršenje ugovora.

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourgu 11. ožujka 1997.

[Potpisi]

* Jezik postupka: njemački